

*Кирило
Куцюк-Кочинський*

ЗАПАХ

НЕБА

Критеріон

КИРИЛО КУЦЮК-КОЧИНСЬКИЙ
ЗАПАХ НЕБА

Обкладинка: Бойтор Міхаїл

КИРИЛО КУЦЮК-КОЧИНСЬКИЙ

ЗАПАХ НЕБА

поезії

Ворогому цвєтє!
Бєвєну Коровадо!
Цїє олюдо
Ваше

Бухарест

1977

**ВИДАВНИЦТВО КРИТЕРІОН
БУХАРЕСТ — 1977**

РАЙДУГА НАДІЇ

ЛЕБЕДИНІ КРИЛА

Знов пропливуть над полями у ночі сумні,
Лебеді білі, що линуть в далекі краї.
Вітре, пусти затаїлі печалі мої,
Кволі, утомлені крила ти знов не жени!

Щоб не настав той світанок, коли, мов
туман,
Пір'я укриє далекий, покинутий лан,
Голос курликання всім возвістить мій
талан,
Казку розкаже про ночі самотніх страждань.

Перший мій лебідь тяжкі розіб'є ланцюги,
Другий у гніві розтопить безмежні сніги,
Третій же знищить, напевно, могутність
пурги —
Радісно, гордо світитиме день навкруги.

ЛІХТАР ПОЕТА

У мареві ліхтар поета
Від зір проміння задрижить;
Ізгасне зимний клич світання —
Натхнення жар у сіру мить.

Не дай, о зоре закохання,
Дрімати полум'ю навік,
Навчи його у ніч палати,
У сні пробитись між повік.

Тоді і смерть страшна не буде —
Застигне тління в глибині —
Бо десь, хоч сам не буду знати,
Від слова збудяться вогні.

У мареві ліхтар поета
Від зір проміння задрижить:
Ізгасне зимний клич світання
Натхнення жар у сіру мить...

ВОГНІ СМЕРКАННЯ

Присвячую братові Петрові

Над берегом крутим вже меркне сонце,
І хвилі буйні грузнуть в темноту,
Все слабше світиться моє віконце
І біль все тяжче зносить самоту.

Несамовиті чвари, холод бурі
Я кинув з юності в вогонь змагань,
Собі залишив тільки сні похмурі,
Сухий туман років, тягар вагань.

Бурхлива мрія гризла аж до кості
Й буяла в радості моїх пісень,
Спиню роки, що на кленовім мості,
Горять, як ясне світло в білий день.

У світа білого порад питаю,
Кому дарить вогонь, що не погас,
Щоб вінь, не смолоскипами відчаю,
Наблизив іншим заповітний час.

СОНЕТИ

НА СХИЛІ ДНЯ

Моя свіча горить на схилі дня —
Тремтять у кожній білій іскрі стріли,
І лине сум із серця сивокрилий, —
Від нього жовта стрепенесь стерня.

Давно в високих горах лань струнка
Блукає поміж скель, і зір твій милий
Туди до себе кличе, я безсилий, —
Завмерла у моїй душі струна.

Десь приспаній, омріяній зорі
Вінки пісень складають кобзарі,
Їх дні летять в обхресті бойовому.

А там, у полі, задзвенять свирелі, —
І знову зацвітуть мої пустелі,
І радість віджене тяжку утому.

МИСТЕЦТВО

Поезії пил блищить, як звабна синь,
Що ніжно гладить хвилі бистрохідні
І словом воскресає в дні погідні,
Оздобний чар — єдинає сотні поколінь.

Неначе кораблів хвилястий лінь,
Так прикував природу вірш солідний,
Душевні злети, не пориви бідні,
Сховала назавжди ця непрозора тінь.

Накреслило узори світло щасне,
Проміння сонця, що в світах не гасне,
І ніч хистка — лиш поклін перед ним.

Лежу німий, жага в душі безсилій, —
Зерно ж моє зійде стеблом ясним,
Бо материк мистецтва непохилий.

НАКРЕСЛЕНА ПУТЬ

Із дня у день плету життя вінок,
Натхненне слово зроджує трофеї,
У час змагнь вогонь палить киреї —
Гарячий попіл рушить мій рядок.

Із надр землі все чується гудок,
І линуть з ясних зір старі мінеї,
Росу збираю з келиха лілеї
І порох із загублених стежок.

Пливуть роки, у снах горить мета,
І все сильніш дзвенить гучна бандура,
А око сліпить іскра золота.

Від дзенькіту коліс тремтять бордури
І все ж прямую твердо в дальню путь,
Бо знаю, що нас дні величні ждуть.

В ДЗЕРКАЛІ НЕБА

Знов кличе далеч журавлів верхами
І зріє в серці визначений строк, —
Веде в незнане виснажений крок
Смутним горбом, вузенькими стежками.

І кожний рік розгойдує квітками
Й спішить назад в русло стрімких річок,
Все більше меркне полум'я зірок,
Пливуть густі тумани над літами.

А може, то не те, а повінь половіє,
Від місяця волосся посивіє,
Як чабаном я зірку стережу.

Десь джерело прокинеться для мене,
І доки в очі милої гляджу,
Засвітить, зацвіте мій степ зелений.

ТИХЕ ПЛАВАННЯ

Душа бурхлива, наче сіль на рану,
І човен мій в осінній гущині
Минає сірі кручі навісні,
Де очерет зарослого лиману.

Щезає день — нема ніде кургану,
Ані зірок у темній вишині,
Лише з-під хмар виблискують вогні—
Мережать хвилі мазками бакану.

Кругом мовчить діброва таємнича,
Лиш з неба мандрівний бузок курличе,
А втома тягне до морських глибин.

Десь сива мати хилиться на тин:
Бо їй здається — голос сина кличе,—
І ловить звук вона моїх годин.

ПОКЛІН КОБЗАРЮ

*Козак безверхий упаде,
Розтрощить трон, порве порфиру,
Роздавить вашого кумира,*

Т.Г. Шевченко.

Кобзарю мій, кладу тобі вінок:
Гарячої душі звучить тривога
В крові пливе моя хвала убога,
Немов калин завітчених пучок.

Твій край сплітався із вузьких стежок
І дум тяжких невільника сліпого,
Над ним гула пожарищем облога,
З снігів далеких реготав божок.

Твої шляхи стелилися сльозою,
Там по ночах лиш роздавався грім,
І плакав люд тоді у сні німім.

Та бурі рознесли бур'ян весною,
Зігрівся корінь променем новим,
Кумир упав, роздавлений красою.

ВІНОК НА ВОДАХ

Примкнув садок до берега старого,—
Гримів Дунай у повені надій
І вістку ніс розбурханих стихій, —
Будилась в білих квітах осторога.

Учула звук моя душа убога
І скинула тенета навісні,
Заколисав Дунай весь розпач мій,
Ставав все більш подібний я до нього.

Віддав йому я жар своїх гадок
І вітер волі плив на допомогу,
Прогнавши з жил моїх сумну тривогу.

Я кину сплетений життям вінок
На срібну хвилю почуття тривкого —
Не знищать води чарівний пучок!

ДОРОГАМИ ЖИТТЯ

БАЛАДА ДОРОГИ

Семен вирушав у дорогу безкраю
В подертій шинелі, із сумом в очах,
А річка студена, не маючи краю,
Сміялась з Семена й ридала в корчах.

Шукав він рятунку на цім повороті,
І бився чолом об стрімкі береги,
Не мав уже сили рубіж побороти,
Бо кров йому в чобіт текла із ноги.

Мовчазно блукав він у рваній одежі,
Помало марнів і мінявся з лиця,
Вдивлявся у простір, а очі — в пожежі,
З них сльози солоні лились без кінця.

Хотів він сховатись, на камні спочити,
Бо далеч чорніла від чаду вогнів,
Та хвиля сердита взялась бубоніти,
І туча зловісна нависла, як гнів.

А вітер мінливий лиш гірко захлипав, —
Розтерзаний духом північних льодин,
Та снігом пушистим Семена обсипав,
Знущався зловтішно, єхидно над ним.

Семене самотний, не бійся циклону,
Бо душу твою не ізсушить граніт,
Мороз не уб'є, й материнська долоня
Пригорне ще сина у рідних воріт.

БАТЬКІВСЬКА КУЗНЯ

Батьківська кузня не згасне ніколи,
Гріє ковадло мій присмерк тяжкий,
Шлях мій змикається на видноколі
Бризкають жаром іскринки стрімкі.

Контур ясний плодотворчого лона
Світлом яскравим леліє в очах,
Звук незатертий, що бивсь крізь заслону,
Котиться громом по тихих ночах.

Все вибухають з вугілля джерела,
Путь заступають туманам, вітрам,
Манить вона, буйнокрила, весела,
Тінню ключів до незборених брам.

ПЕАНИ МОРЯ

Безтямно хвилі нищать кволий берег
Не зна доріг їх лінія крива;
Тут, де звучить завжди лиш гніву шерех,
Забута пісня раптом ожива.

Піднеслась гордо, піною обнята,
Торкнула струни сподівань, хотінь,
І міць моя повстала знов крилата,
Пізнавши світ і цілі всіх борінь.

Напевно, будемо у даль летіти,
Засвіtimo свічки своїх очей,
Бо вічність, мріями віків зогріта,
Підноситься над мороком ночей.

ЛЕЛЕКИ

Не ясність мети,
не проникливість зору
керує лелеками в
далекій
дорозі.

Дрімаючи, линуть вони
в журливій задумі,
за ними сховалась в тумані
обжита земля.

Глибиною єства
шукаючи тайну,
забувши про спокій,
відважні лелеки

летять

до зірок.

ДОРОГОЮ ЦІНОЮ

ЩЕМ СЕРЦЯ

Моїй дружині.

Горить твоя думка іскристим багаттям,
Натхнення невпинно запалює зір,
І кожна хвилина підносить завзяття,
І вабить, виснажує творчості вир.

Від чарів любові напнулись вітрила,
Плистиме по хвилях наш човен малий,
В дорозі послужить яскравим світилом,
Небесна покрівля — криниця надій.

Ти горем вбивалась, роками страждала,
І вітром гонима, гуділа, діла як джміль,
А марія охляла, як хустка біліла,
Бо рану ятрили самотність і біль.

Вплету я в ці коси фіалки із гаю,
І болі таємні уплунуть з ночей,
Недарма ж тебе я безглуздо кохаю, —
Зневіру і тугу розвію з очей.

КОНТРАСТИ

Хиталась тінь його
 уздовж доріг.—
Олень летів стрілою
 над полями;
Вночі прокинувся
 і спостеріг,
На крилах оболок
 червоні плями...

Моє палке єство
 давно дзвенить,
І п'є жадібно свіжий
 легіт гаю,
З завзятістю моєю
 в кожну мить
Неспокоєм ночей
 і днів впиваюсь.

Із бренькання склянок,
розбитих вщент,
Щораз незнаний
голос виринає,
Із жалю й сміху
склався той фермент,
Що ним, — п'янке вино, —
життя скипає.

ПІД ХУРТОВИНУ

Присвячую братові Омеляну.

Сумую, мов олень, підбитий стрілою,
І гне мою спину недуга моя,
Я рвуся до сонця, дивлюсь із лікарні
На Лесині гори, на рідні поля.

А поруч зі мною, о мій біль завзятий,
Все рветься у бій— доконати мене,
І б'ється безбожно із плоттю живою,
Та голосом хриплим світанок клене.

Ой, сестро, веди нас до вікон великих,
Щоб мати-земля нас зігріла обох,
Хай недруг забуде про злісну розплату,
І сіру кострицю пов'яже в вінок.

Гей, вороже-брате, не плач, не журися,
Бо час наш мінливий летить, мов стріла,
З доріжок туманних роса підійметься, —
Замерзнуте поле діждеться тепла.

СЕРЕД ЗЕЛЕНИХ САДІВ

Звав голос далекий— над світом світало,
І жевріли фрески в глибокому сні,
В уяві завзяті вогні воскресали —
Палали фортеці в димах давнини.

Вогні піднімались з камінної брили,
В зіницях світились таємні жалі,
Смутилась веселка і бурі гриміли,
І хвилі все били в чужі кораблі.

З строкатих шерехах відбилася радість
Творців цих прадавніх на наше чоло:
Рожево, зелено сіяла лукавість,
І слава і велич — безсмертне зело.

ПАРК НА СВІТАНКУ

*Mai sunt încă roze — mai sunt,
Și tot parfumate și ele
Așa cum au fost și acele
Cînd ceru-l credeam pe pămînt.*

A. Macedonski.

Садок цвіте, мов на долоні,
Поміж високих кам'яниць,
Вертаюсь до стежок відомих,
Для мене повних таємниць.

Шумить наш парк і зеленіє,
До серця липне з кожним днем
Дитячий гомін, чиста мрія,
Що манить крок моїх поем.

Серед тополь у прохолоду
Вдихаю юності вино,
Шукаючи до щастя броду,
Сплітаю з марева вінок.

Творю я з уламків картину,
Міцні рамена з барв блідих,
Спокійні ночі пруться в днину —
Вогонь освітлює надир.

Щоб роси вії освіжили,
І квочка в небі розляглась,
Будую з зір мости двожилльні,
Складаю з щебеню палац.

ПЕРЕМОГА ЖИТТЯ

Заграє невтомність
 пресвітлого часу,
І радість заблисла
 в криниці очей —
Неправду я зломлю,
 свічу не погашу,
Не зникне знов щастя
 у темність ночей.

Я в думку завзяту
 пориви уложу,
З терпінням зберу
 я зерно до зерна,
Великі дороги
 щодня переброджу,
Бо сонні стави
 розмерзаю до дна.

МАТЕРИНСЬКА СЛЬОЗА

Знов мряка холодна, осінні морози,
На стежках степових нема ні душі,
На березі дикім обмерзли всі лози,
Все ж грань у долонях старечих пащить.

— Пощо тобі, мати, боротись з морозом,
Мала ти пилінка, рятунку не жди!
Як біла тополя, під снігом наркоза —
Загине дочка, не верне сюди!..

Та сива голубка не вірила ночі —
Злетіла востаннє шукати свій плід,
Вогнем свого серця на скелях урочих
Печеру спалила й розбила весь лід.

ЯДРО ЖИТТЯ

*Un miez se aprinde în lucruri și cîntă,
Un flaut mai iscă liniștea sfîntă,
Se clatină apa-n oglinda-cleștar...
Ia-mă pădure și crește-mă iar!*

Venera Antonescu,

Смерека упала — природа вдовіє,
Та скрипка врятовує серце нетлінне.
Як тільки живиця ті струни обмиє,
Вже й пісня смереки до мене долине.

Я чую і розпач, і сховану радість,
І чорне гудіння пурги серед бору,
І все ж не лякає цей жалібний натиск —
Таємність чарує глибінь мого зору.

ОЛЕНЬ

*Жду, як олень над проваллям,
Вигук моїх давніх днів...*

Ст. Ткачук.

На кручі олень зраний лежить,
Стікає буйна кров, стихають жили,
А заметіль заманливо кричить,
Зове у спокій жданої зимівлі.

Те все мара й обман — нема кругом
Ніде йому рятунку від конання,
І б'є завзято олень копитом,
Вогонь життя палахкотить востаннє.

У сірім небі хмари розійшлись,
В русло своє вернулись бурні ріки,
Самотній олень скулився, як лис,
І сплив безмежний біль його навіки.

І стане, як вуглина у вогні, —
І білим ночам буде в даль світити,
І тлінню непокірне на землі
Від світла блискавок почне горіти.

В моїх очах світитиме, як ртуть, —
Горітиме, немов любові дивень,
Зірветься олень мій у дальню путь,
Щоб сонцем освітити мій великдень,

В БЕЗСОННУ НІЧ

Преться голос степу в ніч мою —
Плач похилених від спеки трав;
Струнко, мов лелека, я стою,
Бачу в темноті десь блиск заграв.

Чую стук копт — їх час веде,
Хоча греблі заступають шлях,
Мати сина жде, назустріч йде
В ніч глуху, блукаючи в лісах.

В сосняках горять свічки — шишки
І освітлюють сміливцям путь,
Співом щастя кличуть їх зірки,
Коні нетерпляче землю б'ють

Вірю в багатирську міць твою,
Краю мій, для тебе день настав,
Сила збудиться лише в бою
В сторожа, що ніч недосипав.

МОЛИТВА ДО АПОЛЛОНА

О, пане снів і світла, кличе
Тебе безсилий бранець твій,
Спорудь мені кісткову ліру,
Зніми з чола вінок сухий.

Я чую голос, бачу темінь,
І падаю в нестямі ниць
Валиться ось холодний курінь,
Бо вітер дме на цілу міць.

О Фебе, встань, поглянь у вічі,
Пошли натхнення і мені,
Із страхом дивлюся у вічність,
Незнане тліє вдалині.

Настрою звук, щоб серце чуло
Веселий спів оцих степів,
Прикрий у сні тяжкі печалі,
Щоб голос мій не занімів.

Щоб прикрашати дні людині,
Уяви дар віддам кострам,
Кресну із арф вогні могутні,
Не дам спочити кобзарям.

Прилинь вогнем в мою пустиню,
Не дай посивіти весні,
Бо злоба топче гріб богині,
Сліди толочить на стерні.

Не хочу більше мріять мовчки,
А снами запалить світи,
Прилинь ти ранньою весною,
І сонцем спопеляй хребти!

МОЛИТВА ДО ВЕСНИ

Укрий в сіянні степ безмежний,
Зійди з висот могутнім кроком,
Долини ждуть відлуння гімнів,
Серця людей ждуть теплий подих.

Ступи, уквітчана, на ниви,
Огрій їх усміхом ласкавим,
Укрий сльозою щастя ранки,
І кинь на трави роси-перли.

Пошли нам блискавки і громи,
Щоб з них учули вість небесну,
І засвіти маленькі квіти
Свічками віри на каштанах.

ТАЙНА ВОСКРЕСІННЯ

За далеким співом серце кволе тужить,
Хоч сліди укрились зморшками терпінь,
І мов жрець, що лиш одному богу служить,
В пам'яті находжу тільки давню тінь.

Ти, ріко спокійна, сні мої голубиш,
Будиш безперервно заспані краї:
Тане сніг поволі на просторах любих,
Щоб весні розкрити шлях в мої гаї.

По моїй стернині з далекого лану
Побіжу до ставу по шляху твердим,
З запалом кохану обнімати стану,
На стерні обмерзлій вибудую дім.

ПРОМЕТЕЙ

Брати мої, нащадки Прометея!
Леся Українка.

Із глини зліпивши чудові істоти,
Залляв Прометей їх своїми слізьми,
Голодні і злякані звуки скорботи
Всякчас виринали із віри, із тьми.

У темряві — плач, і жалі, й голосіння,
Здається, страхіття недолі росте,
З глибоких печер долітає скигління,
І голос прокляття до Зевса несе.

Від блискавки взявши вогонь променистий,
Тепло дарував він страждальній юрбі,
А полум'я пестило обрій хвилястий,
І щастя сіяло на гордім чолі.

Та Зевс всемогутній скував йому руки, —
Крізь сон промайнули когорти віків, —
Лиш брови, як п'явки незбореної муки,
Очей самоту берегли від богів.

І пестила віра наших предків-номадів,
І морок століть їх пориви обсів,
Гукали невтомно, питавши поради,
То чули лиш відгук своїх голосів.

Отрутою чорною дух нам ворожий
Ще будить і досі опівночі ляк,
І демон підступний довбатися може
Розжареним дротом в розбитих серцях.

Однак Прометей для людей не загинув,
Лунають із гір непокірні слова,
Дітей свого серця титан не покинув,
Їх зве його Світло і пісня нова.

ВОГОНЬ ІЗ КВІТІВ

Мене оповиває чар годин,
Що пурпурові квіти заплітає,
Пашить і кличе весняним розмаєм
Горицвіт з затуманених долин.

Але в степу безкраїм я один, —
Мурмоче сірий день пісні незнані,
І сяйво світу з груди виринає,
З старечих шелестінь моїх сивин.

Погас жертovníк давнішніх богів,
У хмари цілять сумніви, вагання —
Хистких багать душі сумні палання.

Та пар тепла підноситься з лугів,
Хоча ратай покинув їх відрання,
І не страшний вже блиск незтанутих снігів.

ЗАПАХ СОНЦЯ

Присвячую братові Олександрю.

Сидів я часто у дитинстві
І чув в невиннім забутті
Слова, що мовив дід в задумі,
Про весни на його путі.
І гріла призьба біля хати,
А дід тулився до стіни,
Бо по ночах не міг дрімати,
А спів з грудей дзвенів: ой-лі...
Та дід старезний жити прагнув,
Підносив крила у думках,
Хотів у вирій полетіти,
Щоб вільним бути, наче птах.

Вдень крапля бризкає на сонце,
І будить приспані літа...
Прядеться долі волоконце,
Палає ружа золота...
Все ж запах сонця із дитинства
П'янить мою химерну путь.
Хай стане те, що має статись,

А сонця з неба не стягнуть!
Бо дід старезний жити прагнув,
Підносив крила у думках,
Хотів у вирій полетіти,
Щоб бути вільним, наче птах...

ЖУРАВЛІ У ВИРІЙ

Сплітається із тіней їх вінок,
Та кожний з них, мов лицар без догани,
Хоча за давнім місцем серце в'яне —
Манить незнана даль, як долі строк.

І чує птах в курликані зв'язок,
Блищить в очах відвага нездоланна, —
У свайві місяця самотність тане,
Росте любов до променів зірок.

Чарує горду душу шлях високий,
Однак боюсь за дивовижний плід,
Бо хто зна глибину морів глибоких.

Летять жалі, не зменшені роками,
Та дивлюсь все ж з надією услід
На обрії, розкриті журавлями.

КРОКИ ЕВРІДІКИ

Бринить в руїнах ніжний спів любові,
Колишуть мрію квіти весняні,
Орфей божественний при цій стіні
Сховав колись кіфару в кущ терновий.

Співає з давен літ жага любові,
Як вдарить вітер в струни чарівні,
І пестять віру трави весняні, —
Співає світ у весняній обнові.

Бажання серця долю осягнути
Відбилось криком. Може хтось забути?
А розкіш щастя стала вічним сном.

Бо вирок довелось йому збагнути.
Співцеві рани ще і нам відчутні:
І тільки ліра ще дзвенить тайком.

В БЕЗСОННУ НІЧ

Преться голос в ніч мою —
Сум похилених від спеки трав,
Струнко, мов лелека, я стою
Й бачу в темноті десь блиск заграв.

Чую кроки, світлість час веде,
Змістнішають знані словеса,
Мати жде, стрічати їх іде,
Бо журба розкрила небеса.

Вірю в богатирську міць твою,
Краю мій, — розмаю слів і барв,
Сила збудеться лише в бою
У мені, що ніч недосипав.

Зміст

Райдуга надії

Лебедині крила.....	5
Ліхтар поета.....	6
Вогні смеркання.....	7

Сонети

На схилі дня.....	8
Мистецтво.....	9
Накреслена путь.....	10
В дзеркалі неба.....	11
Тихе плавання.....	12
Поклін Кобзарю.....	13
Вінок на водах.....	14

Дорогами життя

Балада дороги.....	15
Батьківська кузня.....	17
Пеани моря.....	18
Лелеки.....	19

Дорогою ціною

Щем серця.....	20
Контрасти.....	21
Під хуртовину.....	23

Серед зелених садів.	24
Парк на світанку.	25
Перемога життя	27
Материнська сльоза	28
Ядро життя	29
Олень	30
В безсонну ніч	32
Молитва до Аполлона	33
Молитва до весни	35
Тайна воскресіння.	36
Прометей	37
Вогонь із квітів	39
Запах сонця	40
Журавлі у вирій	42
Кроки Еввідіки.	43
В безсонну ніч	44

Відповідальний редактор: Микола Корсюк
Технічний редактор: Стеван Лепоев

Підписано до друку: 6.VII.1977. Тираж 700+
+90+30 примірників. формат 61×86/24.
Папір типу А. Видавн. арк. 0,84. Друк.
арк. 2. А/2530/5.II.77.

Tiparul executat sub comanda
nr. 1305 la
Intreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918“
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

Kiril Kuŕiuk-Kotrŕzynski
AROMA CERULUI
(lb. ucraineană)
Editura Kriterion,
Bucureŕti, 1977
Lei 4,75